

แก้ไขกฎหมายควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ตอนที่ ๓)

เปิดช่องให้ธุรกิจแอลกอฮอล์เข้ามาแทรกแซง

พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการ ๒ คณะ แต่ในร่าง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. กำหนดให้มี “คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ” คณะเดียว โดยมีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน

คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่เสนอนโยบายและกำหนดมาตรการควบคุม แอลกอฮอล์ระดับชาติ เช่น เสนอยุทธศาสตร์หรือแผนปฏิบัติการด้านการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อคณะรัฐมนตรี และเสนอมาตรการด้านภาษี หลักเกณฑ์การ โฆษณา การกำหนดวัน เวลา ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ที่มาภาพ :

- irenr©123rf.com
- <https://www.pngwing.com/en/search?q=alcohol+Law>
- <https://www.facebook.com/nida.ac.th/photos/pb.432605116797633.207520000.1473389808./1203116399746497>
- <https://www.banmuang.co.th/news/education/316382>
- <https://waymagazine.org/alcoholic-beverage-advertisement-technique/>
- <https://tdri.or.th/2024/04/fact-review-alcohol-beverages-control/>
- <https://www.wineandabout.com/th/culture/the-dragons-breath/>

สิ่งที่น่ากังวลคือ มีการเสนอให้มีตัวแทนกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นกรรมการด้วย ซึ่งขัดต่อแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขององค์การอนามัยโลก (WHO Global Alcohol Action Plan 2022-2030) ซึ่งระบุว่าไม่ควรกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจแอลกอฮอล์หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องร่วมกำหนดนโยบายควบคุมแอลกอฮอล์ เนื่องจากมีผลประโยชน์ขัดกันกับการคุ้มครองสุขภาพหรือประโยชน์สาธารณะ

กรรมาธิการจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยืนยันเสนอให้มีผู้แทนธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมเป็นกรรมการด้วย โดยอ้างเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังขัดต่อคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมายที่กำหนดว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการจะต้องไม่แต่งตั้งบุคคลซึ่ง

ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ

การจะต้องไม่แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีลักษณะการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (conflict of interest) กรณีการแต่งตั้งบุคคลที่เป็นตัวแทนธุรกิจที่มีผลประโยชน์ขัดกัน จึงไม่สามารถกระทำได้

ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศ.ดร.เจอร์เกน เรห์ม

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชนก็ได้ยืนยันในเรื่องนี้ว่า เป็นกรณีปัญหาผลประโยชน์ขัดกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับความเห็นของ ศ.ดร.เจอร์เกน เรห์ม นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยโทรอนโต (University of Toronto)*

* นักวิจัยสุขภาพ 8 ประเทศอาเซียน-แคนาดา ร่วมถกปัญหานโยบายแอลกอฮอล์ (11 ก.ย.2567) <https://www.hfocus.org/content/2024/09/31629>

“ประเด็นการเสนอแก้ไขที่มีประโยชน์ในการคุ้มครองสุขภาพประชาชน คือ การควบคุมโฆษณาแฝงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”

ข้อเสนอทางเลือกคือ การอนุญาตให้ตัวแทนธุรกิจที่มาจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการฯ ได้เหมือนกฎหมายปัจจุบัน โดยไม่จำเป็นต้องเป็นกรรมการ และกำหนดคุณสมบัติของผู้แทน คือ จะต้องไม่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากองค์กรเหล่านี้มีผู้บริหารหรือสมาชิกดำเนินธุรกิจแอลกอฮอล์รวมอยู่ด้วย

การควบคุมโฆษณาแฝง

ประเด็นการเสนอแก้ไขที่มีประโยชน์ในการคุ้มครองสุขภาพประชาชน คือ การควบคุมโฆษณาแฝงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ กฎหมายปัจจุบันห้ามการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ กรณีที่อนุญาตให้โฆษณาได้ คือ การให้ความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคมและต้องไม่ปรากฏเครื่องหมายการค้าของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือภาพลักษณ์ของผู้ผลิตแอลกอฮอล์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ปัจจุบันธุรกิจเลี้ยงกฎหมายคุมโฆษณา ด้วยการจดทะเบียนน้ำดื่ม น้ำแร่ หรืออาหารที่มีภาพหรือเครื่องหมายการค้าคล้ายคลึงกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังที่ปรากฏในป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ป้ายโฆษณาในร้านอาหาร โฆษณาทางโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ มีการว่าจ้างอินฟลูเอนเซอร์ นักร้อง คนดังมาช่วยโฆษณาทางสื่อ หรือเป็นสปอนเซอร์คอนเสิร์ต ทำให้เยาวชน คนรุ่นใหม่หันไปดื่มกันมากขึ้น ในขณะที่ธุรกิจแอลกอฮอล์ขนาดเล็กไม่สามารถลงทุนโฆษณาในลักษณะนี้ได้

ร่าง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เปิดทางให้มีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบางกรณีได้ เมื่อปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ และพยายามควบคุมการโฆษณาแฝงลักษณะนี้ แต่ก็ไม่แน่ชัดว่าสภาผู้แทนราษฎรจะเห็นชอบด้วยหรือไม่ เพราะธุรกิจแอลกอฮอล์มีเงิน

“

ปัญหาสำคัญในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทย คือ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

”

ทุนมหาศาล มีอำนาจการเมืองในหน่วยงานราชการสามารถล็อบบี้นักการเมืองหรือสั่งข้าราชการบางรายได้ไม่ยาก

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

ปัญหาสำคัญในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทย คือ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ พบการกระทำผิดตามกฎหมายของผู้ประกอบการ แต่กลับไม่มีการดำเนินคดีตามกฎหมาย เช่น การขายแอลกอฮอล์ให้แก่เยาวชนอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี การโฆษณาหรือสื่อสารการตลาดทางสื่อออนไลน์ การส่งเสริมการขายโดยการลดราคาหรือ happy hour

สาเหตุสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขที่รับผิดชอบในแต่ละจังหวัดมีเพียง ๑ ถึง ๒ คน ไม่เพียงพอกับภาระงานค่อนข้างมาก มีการโยกย้ายตำแหน่งบ่อยครั้ง ไม่มีการกำหนด KPI เพื่อเลื่อนตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านแอลกอฮอล์ ซึ่งแตกต่างจากกรณีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานยาเสพติดที่มี KPI ชัดเจน รวมถึงการกำหนดตัวชี้วัดบางข้อของคณะกรรมการแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดที่ขาดความเหมาะสม เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจด้านกฎหมายหรือขาดทักษะการบังคับใช้กฎหมาย ธุรกิจผับบาร์มักเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล

ร่าง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของภาคประชาชน เสนอโดย คุณธีรภัทร์ คงวงศ์ และคณะ ได้เสนอแนวทางปรับปรุงการบังคับ

ใช้กฎหมาย โดยให้ประชาชนในพื้นที่ที่ผ่านการอบรม สามารถสมัครเข้ามาทำหน้าที่ช่วยงานด้านณรงค์ การให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย การทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครหรือผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย น่าจะช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ส่วนหนึ่ง

แต่กรรมวิธีการฝ่ายธุรกิจแอลกอฮอล์คัดค้านเรื่องนี้ ส่วนกรรมการฝ่ายรัฐบาลก็เสนอให้เป็นอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในการเสนอต่ออธิบดีเพื่อจัดให้มีอาสาสมัครหากมีความจำเป็น ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำได้ยากในทางปฏิบัติ แตกต่างจากกฎหมายอื่นที่จะเปิดกว้างให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ตามกฎหมายป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ปัญหาสำคัญอีกประการ คือ กระทรวงสาธารณสุขขาดระบบการเฝ้าระวังการกระทำ ความผิดตามกฎหมายทางสื่อออนไลน์ การตรวจสอบการขายหรือโฆษณาผ่านแพลตฟอร์ม เช่น Instagram Facebook ทำให้มีการโฆษณาหรือรีวิวเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อชักจูงให้มีการบริโภคอย่างแพร่หลาย จึงควรมีความร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันตรวจสอบการกระทำผิดกฎหมาย

ชุมชนขาดองมรณะในชุมชน

ข่าวผู้เสียชีวิต ๖ ราย และมีผู้ป่วยที่มีอาการหนักหรือต้องเข้ารับการฟอกไตในโรงพยาบาลหลายสิบรายจากการดื่มขาดองมรณะที่มีส่วนผสมของเมทานอล (methanol) และสารไอโซโพรพิลที่ไม่สามารถบริโภคได้ เพราะผู้ผลิตต้องการลดต้นทุนในการซื้อเอทานอล (ethanol) ที่ใช้บริโภคได้

สะท้อนถึงปัญหาการควบคุมการผลิตและขายขาดองในชุมชนอย่างแพร่หลาย สาเหตุของปัญหา

สำคัญเกิดจากเอทานอล (ethanol) ไม่เป็นสินค้าในพิกัดสรรพสามิต สามารถหาซื้อได้ง่ายตามร้านค้า เคมีภัณฑ์ ออนไลน์ หรือซื้อจากองค์การศุลกากร อีกทั้งยังไม่เสียภาษีตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิตที่กำหนดให้มีอัตราภาษีเป็นศูนย์

ขาดองแม้จะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่กลับไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน เนื่องจากไม่สามารถขออนุญาตผลิตตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิตได้ และไม่ถือเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรตาม พ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ๒๕๖๒ เพราะขาดองตามซุ่มไม่มีการควบคุมคุณภาพ ปริมาณแอลกอฮอล์ และมาตรฐานความปลอดภัยอื่นๆ ผู้ดื่มขาดองเหล่านี้ บางรายดื่มเพื่อสุขภาพ แต่บางรายก็ดื่มเพื่อสังสรรค์

ทั้งนี้ การขายขาดองยังอยู่ภายใต้การควบคุมตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขบางท่านก็ยังไม่เข้าใจเรื่องนี้

ฉะนั้น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง และฝ่ายปกครองควรหารือกัน เพื่อจัดระเบียบการขายขาดองในชุมชน เพื่อคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค ไม่ควรมีนโยบายให้ประชาชนบริโภคขาดองที่มักมีปริมาณแอลกอฮอล์สูง เช่น การควบคุมตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิตที่เข้มงวด ไม่ปล่อยให้ เป็นช่องว่างทางกฎหมาย หรือปล่อยให้เรื่องเงียบหายไปเหมือนที่ผ่านมา

